Diplomní seminář
Karolina Suchá
Ateliér Rehwaldt - Concepcion
FA ČVUT
2021/2022

JIŽNÍ MĚSTO I.
místa mezi místy a péče o ně

OBSAH

1 IDENTIFIKACE LOKALITY - ŠIRŠÍ VZTAHY

2 HISTORIE
HISTORICKÝ VÝVOJ

3 ANALÝZY ÚZEMÍ

ÚZEMNÍ PLÁN
METROPOLITNÍ PLÁN
DOPRAVA
MAJETKOPRÁVNÍ VZTAHY
PASPORT ÚDRŽBY ÚZEMÍ
PLOCHY ZPEVĚNÉ X NEZPEVNĚNÉ
VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ
POCITOVÁ MAPA
SORTIMENT ROSTLIN

4 SWOT ANALÝZA

5 REFERENCE

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ SÍDLIŠŤ
VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ - INSPIRACE

6 KONCEPCE ŘEŠENÍ

7 ZDROJE

IDENTIFIKACE LOKALITY
ŠIRŠÍ VZTAHY

Jižní Město se nachází na jihovýchodním konci pražské metropole. Je největším panelovým sídlištěm u nás. V celé České republice bydlí na sídlištích asi 1/3 obyvatel, v Praze necelá 1/2. (Kohout, M. a kol., 2015)

Území se nachází mezi Kunratickým lesem, Milíčovským lesem a Hostivařskou nádrží - přírodní prostředí obyvatelé rádi využívají k rekreaci. Zároveň uvnitř lokality je velké množství veřejných prostranství. Území je výborně dostupné jak individuální tak veřejnou dopravou, od stanice metra Muzeum v centru města je Opatov vzdálený 15 minut.

Schéma zobrazuje umístění dalších významných sídlištních celků v kontextu celé Prahy. Vznikaly v druhé polovině minulého století. Od dřívější zástavby se liší jak urbánní strukturou, tak např. typy bytových jednotek (Paneláci, 2022).

HISTORIE
HISTORICKÝ VÝVOJ

Zástavba obce Chodov a Háje zobrazuje původní stav před masivní panelovou výstavbou. Schémata zobrazují cestní síť a původně zastavěné území obce.

Regulační plán z roku 1930

Plán z roku 1944

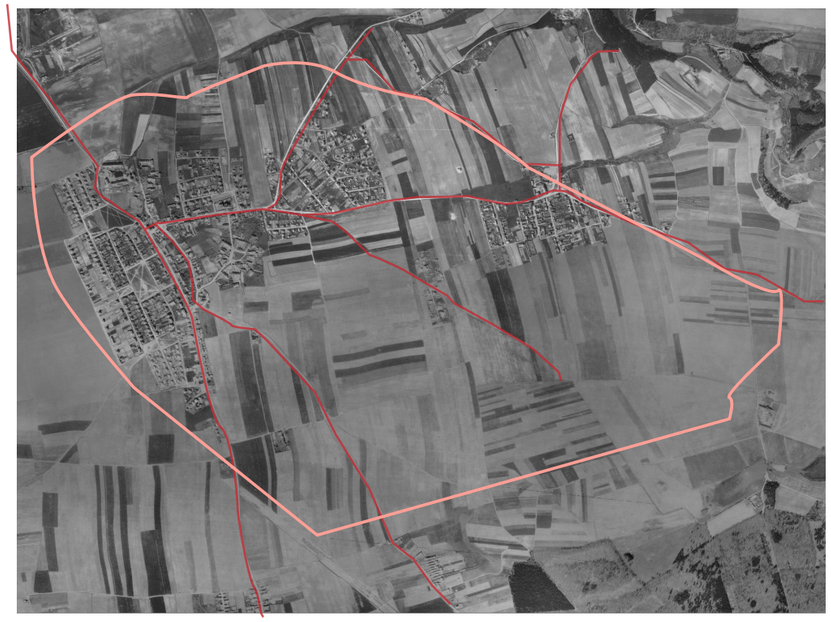

letecký snímek z roku 1945

letecký snímek z roku 1953

HISTORIE
HISTORICKÝ VÝVOJ

Po uspořádání veřejné architektonické soutěže v roce 1966 byl pro výstavbu nové čtvrti vybrán tým Jana Krásného. Realizace projektu sídliště Jižního Města probíhala v letech 1971 - 1988. Schémata cest zachycují, která propojení zůstala ve své původní trase i po tak radikální přestavbě.

letecký snímek z roku 1966

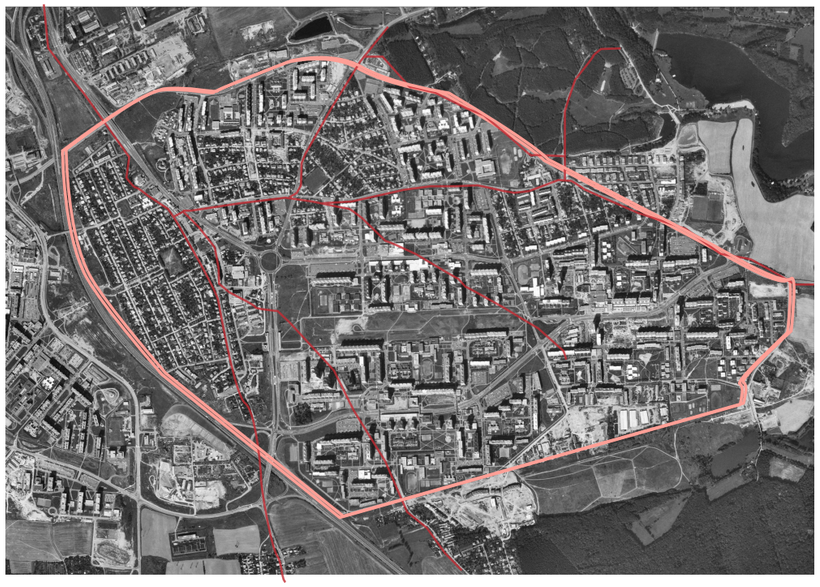

letecký snímek z roku 1988

letecký snímek z roku 1975

letecký snímek z roku 2011

ÚZEMNÍ PLÁN

Současný platný územní plán z roku 1999 vyznačuje plochy využití. Většina území je označena jako využití obytné, koridory podél hlavních dopravních tahů uvnitř území jako smíšené (obytné, městského jádra). Dále je v území vyznačena vybavenost, parky, městská zeleň a izolační zeleň, koridor metra, silniční tahy.

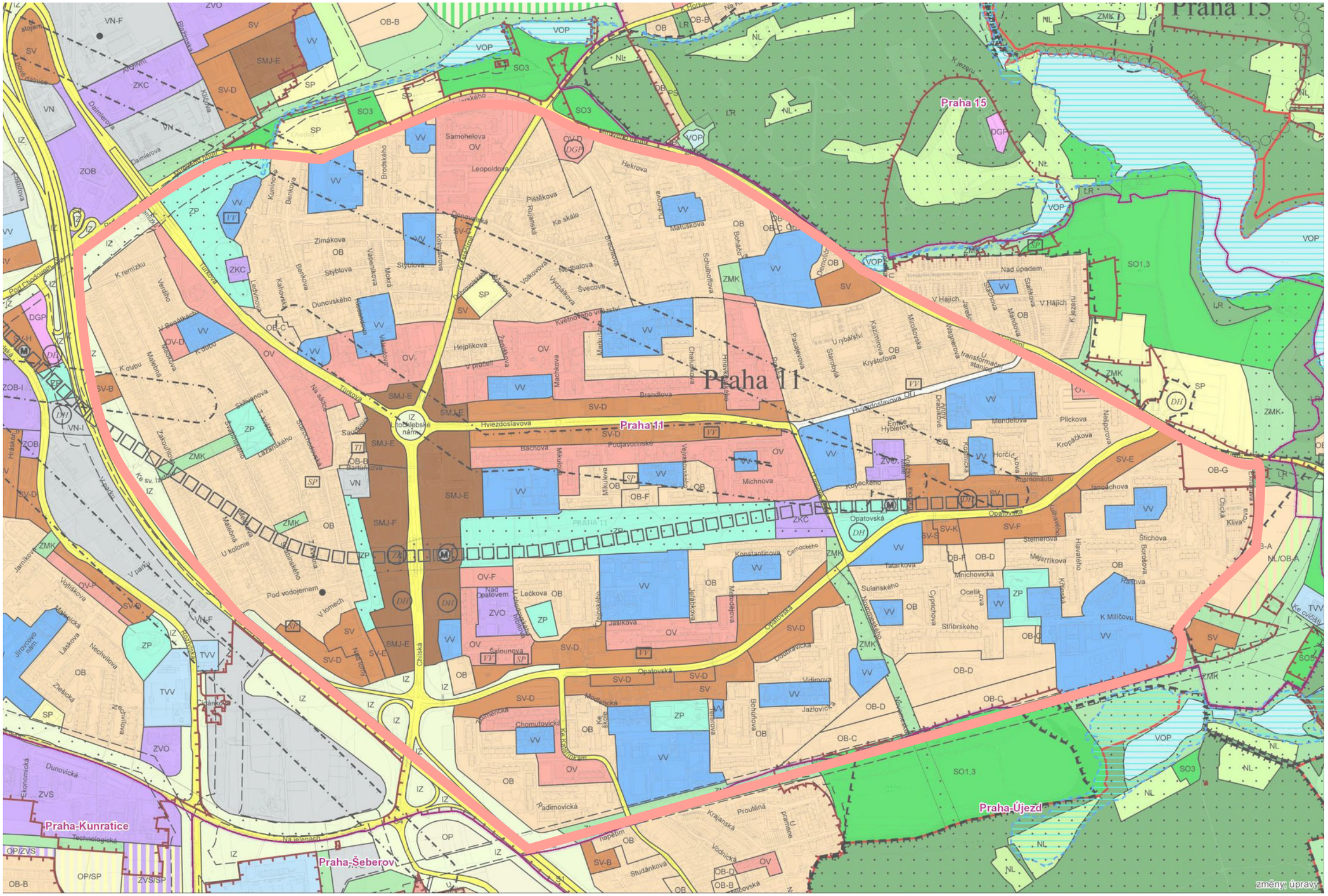

OBYTNÉ

- OB — ČISTĚ OBYTNÉ
- OV — VŠEOBECNĚ OBYTNÉ

SMÍŠENÉ

- SV — VŠEOBECNĚ SMÍŠENÉ
- SMJ — SMÍŠENÉ MĚSTSKÉHO JÁDRA

VEŘEJNÉ VYBAVENÍ

- VV — VEŘEJNÉ VYBAVENÍ
- ZKC — KULTURA A CÍRKEV
- ZVO — OSTATNÍ

VÝROBY A SLUŽEB

- VN — NERUŠÍCÍ VÝROBY A SLUŽEB

- ZP — PARKY, HISTORICKÉ ZAHRADY A HŘBITOVY
- ZMK — ZELEŇ MĚSTSKÁ A KRAJINNÁ
- IZ — IZOLAČNÍ ZELEŇ

METROPOLITNÍ PLÁN

Metropolitní plán rozděluje území na jednotlivé lokality, každá lokalita má zadanou výškovou regulaci a koeficient zastavitelnosti. Metropolitní plán označuje významnou část území za transformační plochu - okolí metra Opatov a ulici Hviezdoslavovu, OC Opatov, okolí stanice metra Háje. Centrální park je označen za čtvrťový park. Kromě ploch současné občanské vybavenosti jsou vyznačeny i plochy navržené pro občanskou či rekreační vybavenost.

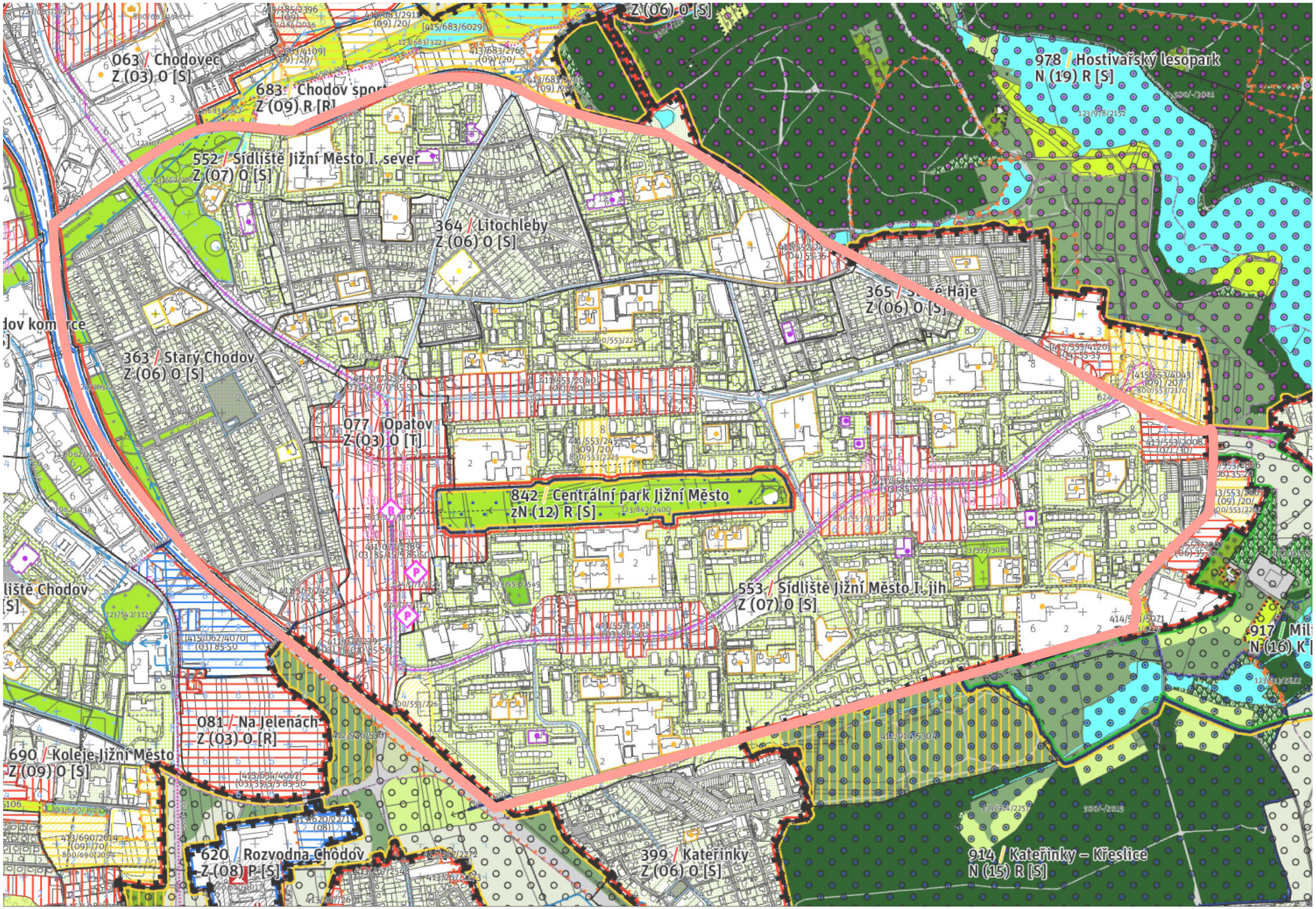

Transformační plochy

- Zastavitelná transformační plocha s produkčním využitím
- Zastavitelná transformační plocha s obytným využitím
- Zastavitelná stavební, nestavební transformační pl. s rekr. využitím
- Nezastavitelná transformační plocha s rekreačním využitím
- Nezastavitelná transformační plocha s přírodním využitím
- Nezastavitelná transformační plocha s produkčním využitím

Stavební bloky

- Stavební blok, stávající stavba v městském parku nebo v samotě
- Soukromá zahrada, areálová zahrada
- Park ve volné zástavbě
- Komunikace v parku ve volné zástavbě
- Komunikace mimo veřejná prostranství

Hierarchie parků

- Metropolitní park
- Čtvrťový park
- Lokalitní park
- Místní park
- Vybraná síť cest v městských parcích

Vymezení parku bodem

- Vymezení městského parku bodem

Veřejná vybavenost

- Občanská vybavenost (návrh)
- Rekreační vybavenost (návrh)
- Vymezení občanské vybavenosti bodem
- Vymezení rekreační vybavenosti bodem

Stávající veřejná vybavenost

- Komerční vybavenost značená bodem, případně bodem a plochou (stav)
- Občanská vybavenost značená bodem, případně bodem a plochou (stav)
- Občanská vybavenost k zajišťování obrany a bezpečnosti státu značená bodem, případně bodem a plochou (stav)
- Rekreační vybavenost značená bodem, případně bodem a plochou (stav)

DOPRAVA

Řešeným územím prochází linka metra C - zastávky Opatov a Háje. Územím prochází celá řada linek autobusů. V současnosti územím neprochází tramvaj, v budoucnu zde má být prodloužena trať tramvaje č. 11. (Váchal, 2011)
Na území najdeme velké množství parkovacích ploch. Parkoviště P+R Opatov navazuje na ulici Chilskou, která propojuje území s ulicí Brněnskou a dále výjezdem na dálnici D1.

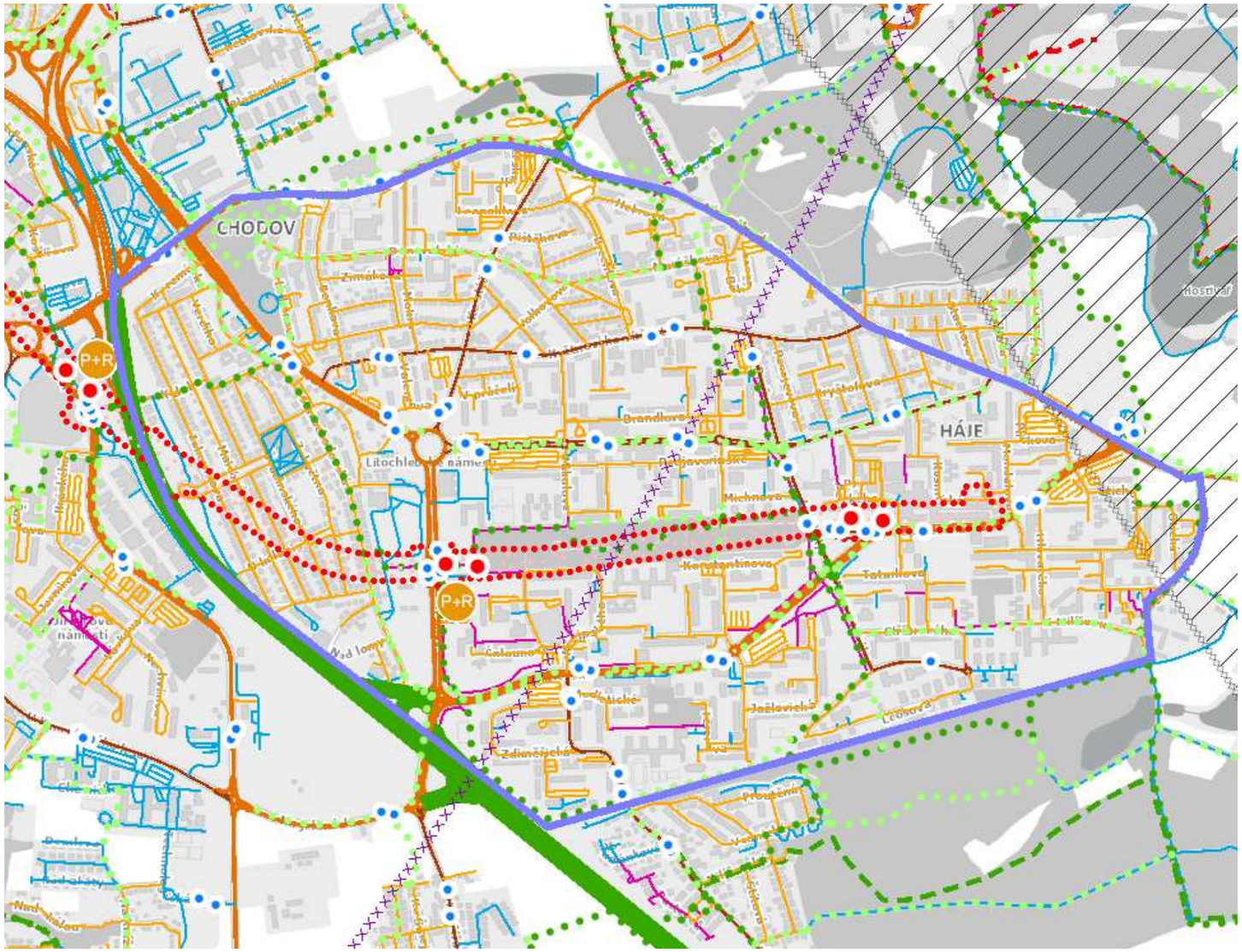

Komunikační síť

- dálnice
- silnice I. třídy
- silnice II. třídy
- silnice III. třídy
- místní komunikace I. třídy
- místní komunikace II. třídy
- místní komunikace III. třídy
- vybrané místní komunikace III. třídy
- vybrané účelové komunikace

Zastávky MHD

- metro
- tramvaj
- autobus

Turistické trasy

- naučná stezka
- modrá
- zelená
- červená
- žlutá

- značení cyklistické trasy
- doporučené a ostatní cyklistické trasy
- plavební dráha
- záchytná parkoviště P+R

MAJETKOPRÁVNÍ VZTAHY

Z mapy majetkoprávních vztahů vidíme vlastnickou roztříštěnost, zejména v plochách veřejných prostranství. Největší část ploch je ve vlastnictví Hl. města Prahy bez podílu MČ Praha 11.

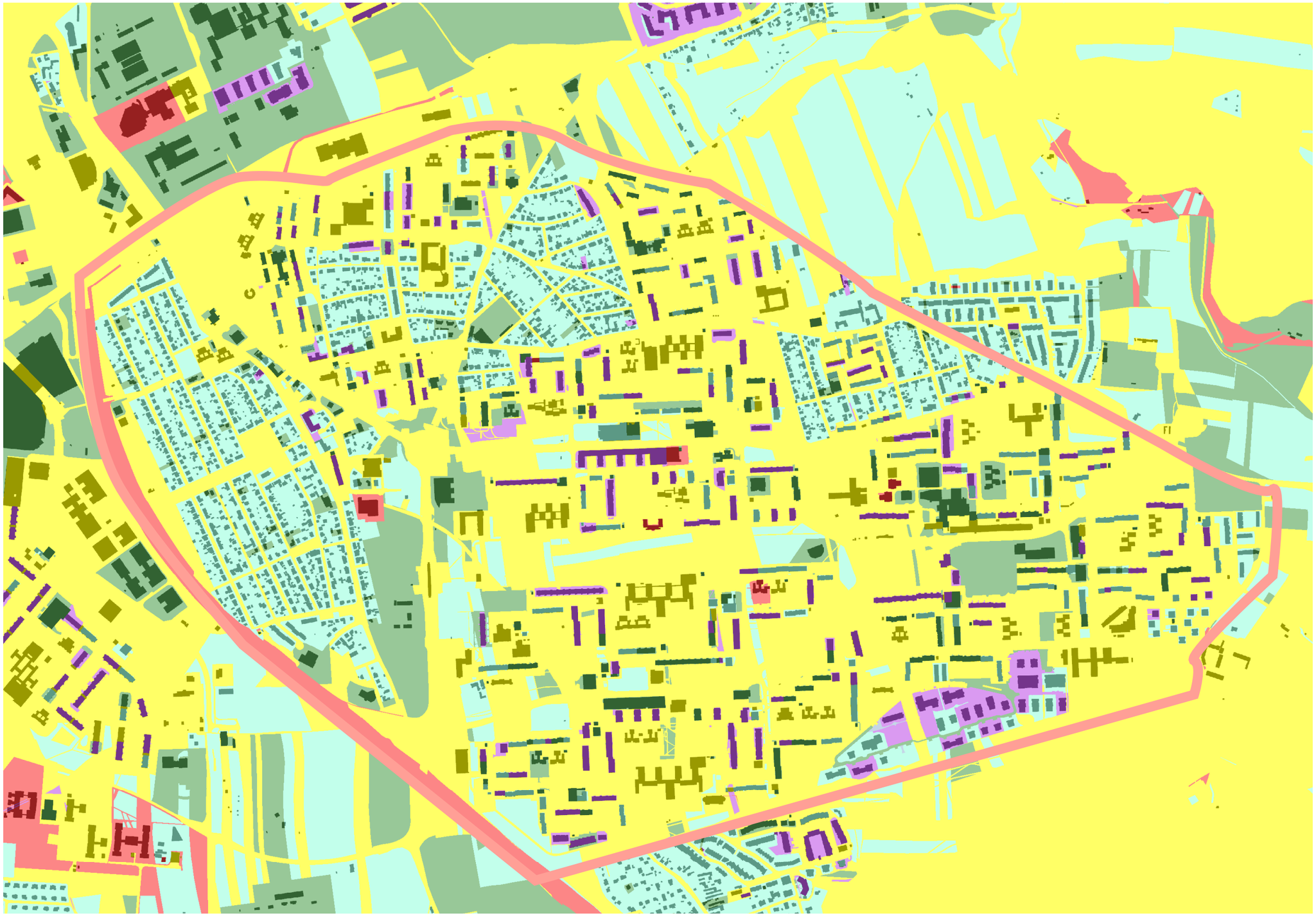

- ČR včetně státem ovládaných subjektů
- Hl.m. Praha včetně jím ovládaných subjektů bez MČ
- Městské části hl.m. Prahy včetně jimi ovládaných subjektů
- Kraje ČR mimo hl.m. Prahu včetně jimi ovládaných subjektů
- Obce ČR mimo hl.m. Prahu včetně jimi ovládaných subjektů
- Zbývající tuzemské právnické osoby
- Fyzické osoby
- Zjištěné a zařazené zahraniční subjekty
- Subjekty nezařazené do jiných skupin
- Podílnictví dvou a více subjektů různých skupin
- Subjekt z KN nezjištěn

PASPORT ÚDRŽBY ÚZEMÍ

Další aspekt, který komplikuje stav veřejných prostranství je rozdělení správy území. V některých lokalitách je rozdělení zcela nelogické, nenavazuje na žádné ve skutečnosti pozorovatelné hranice a způsobuje nemožnost jakkoliv s místem koncepčně nakládat. (Praha 11, 2021)

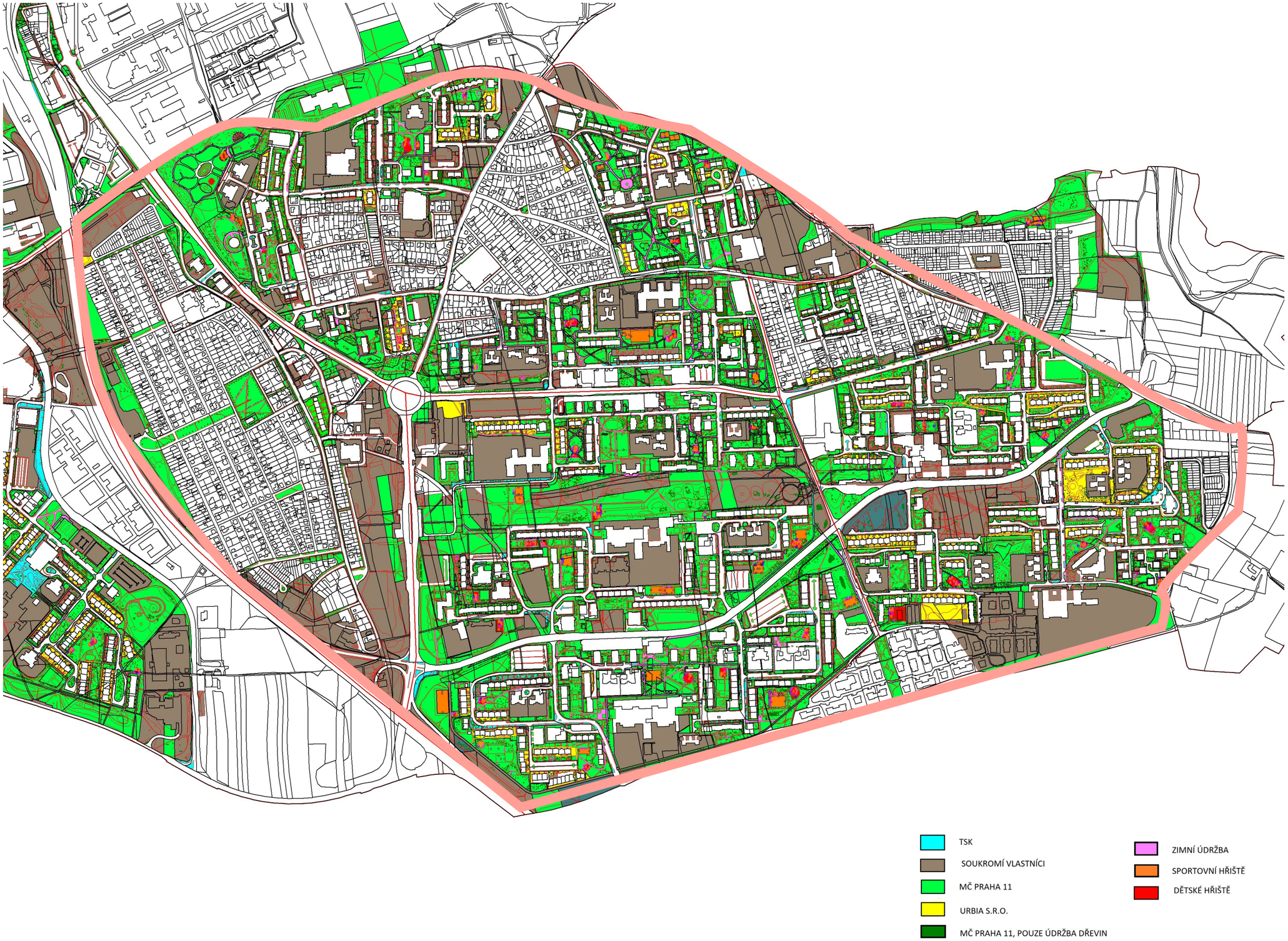

PLOCHY ZPEVĚNÉ X NEZPEVNĚNÉ

Mapa zobrazuje pasport zpevněných a nezpevněných ploch v území. Tento podklad slouží zejména pro paspor-tizaci rozlohy, kterou tvoří vegetační prvky. V celé Praze 11 je 23% zpevně-ných ploch a 54% nezpevěných ploch. (IPR, 2022)

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

V Praze 11 je podíl veřejně přístupných prostranství 62%. V soukromém vlastnictví je 27% veřejně přístupných prostranství. (IPR, 2022)

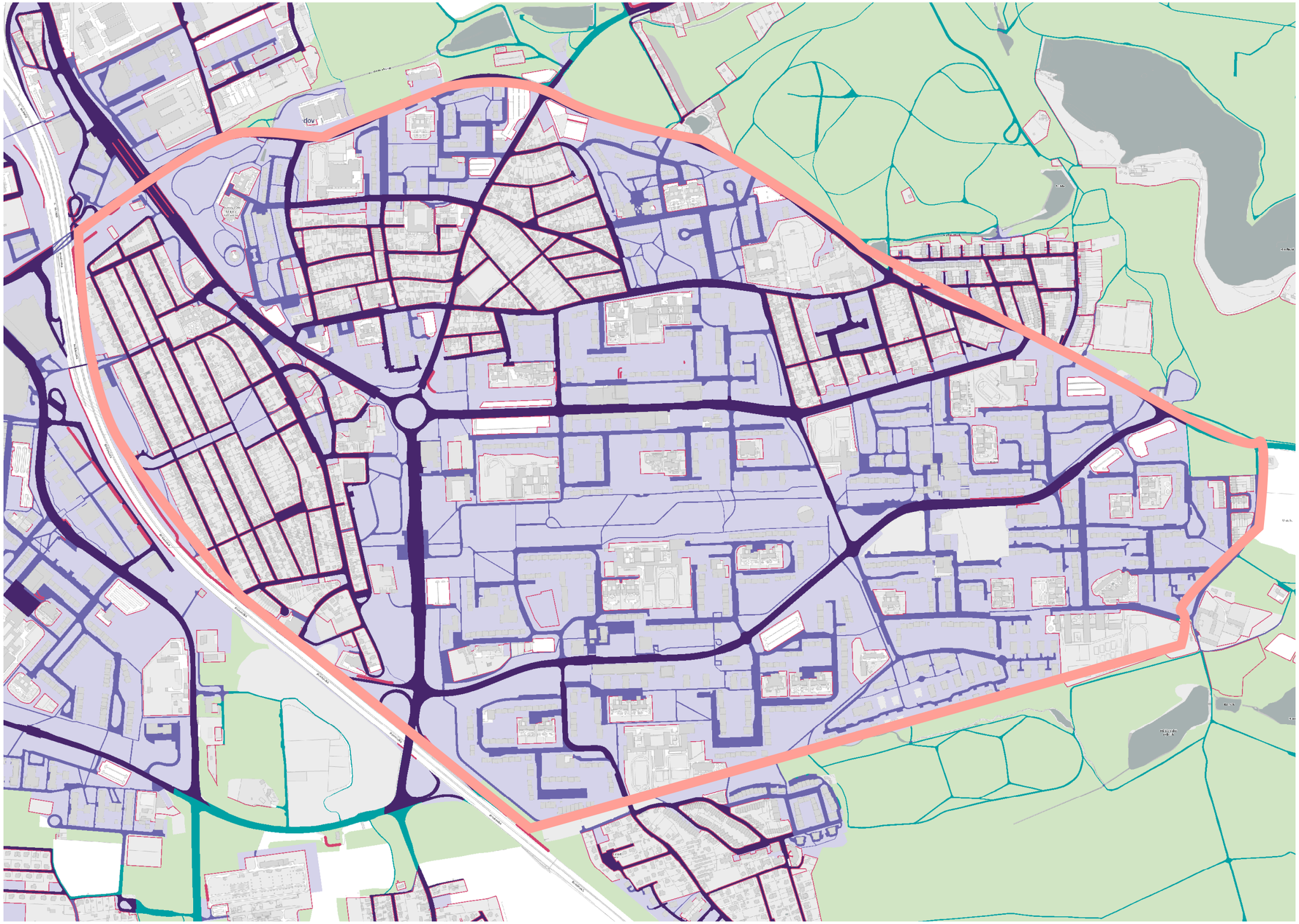

POCITOVÁ MAPA

Schéma shrnuje poznatky z nově vydané Pocitové mapy Prahy 11. Zelená místa jsou označovaná jako místa trávení volného času, odpočinku, místa, která jsou pro obyvatele příjemná, která by ukázali kamarádům při návštěvě. Jedná se o park u Chodovecké tvrzi, Centrální park a Milíčovský les.
Rudá místa jsou místa vzbuzující negativní emoce, strach, odpor, místa, která by se podle obyvatel měla změnit. Jsou mezi nimi stanice metra Opatov a Háje, OC Opatov, okolí Hviezdoslavovy ulice (Pocitové mapy, 2022)

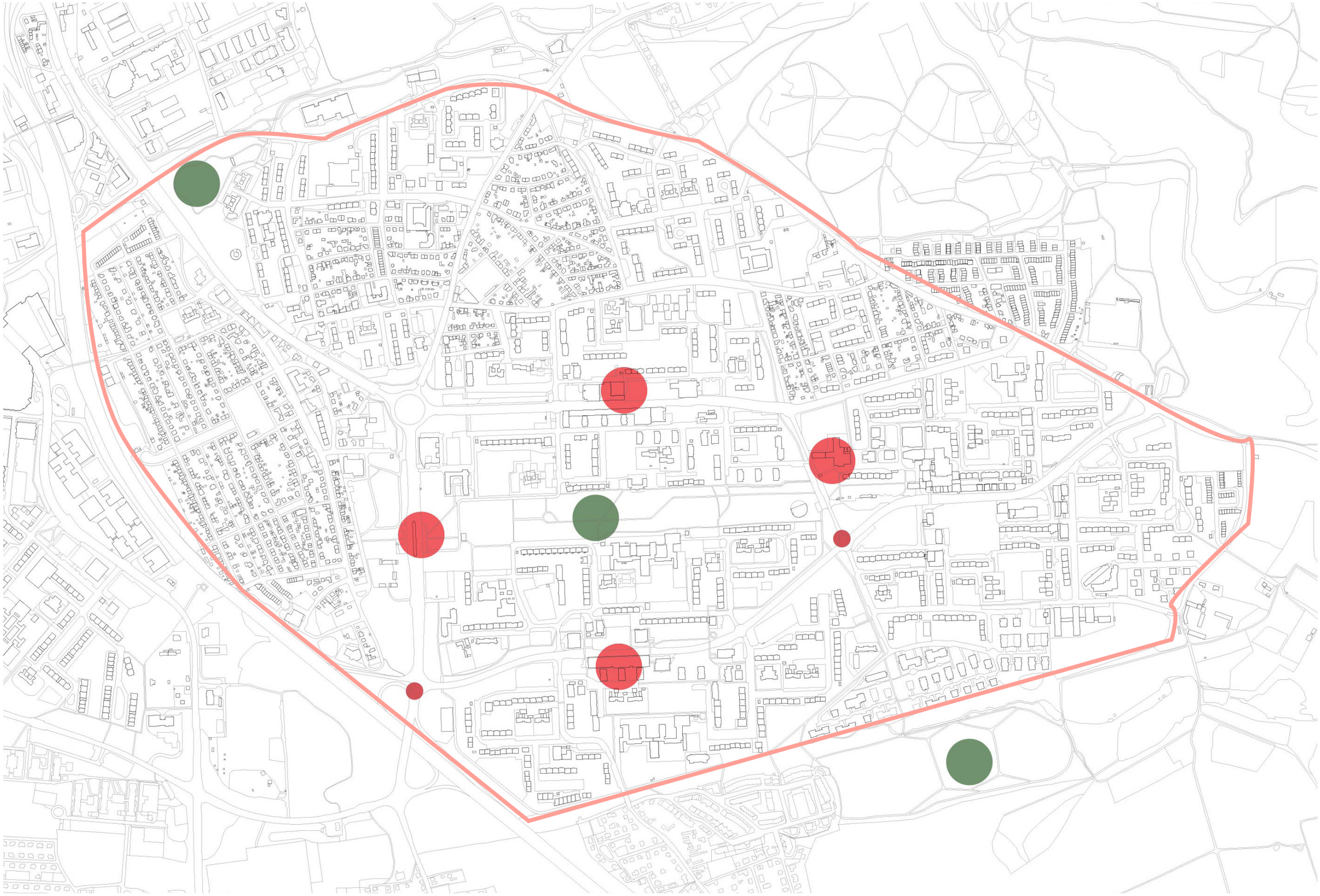

SORTIMENT ROSTLIN

stromy listnaté soliterní či ve skupinách silně ovlivňují charakter konkrétních lokalit a poskytují řadu benefitů. druhy jako javory (pocházející ze suťových strání a podobných dynamickcýh prostředí) jsou schopné snést zdejší půdní podmínky

při adekvátní péči a nízké intenzitě pojíždění je možné i na sídlišti pěstovat zatravňovací dlažbu

komunitní zahrady je nutné lokalizovat v místech, na kterých je trvalý zájem se na zahradničení podílet. pro úspěch projektu je nutné poskytovat nejen plochu, ale i technické zázemí.

sloupovité varianty zatím nejsou v lokalitě tolik rozšířené. při vyšších rozměrech časem mění habitus a rozklesávají se.

conifery, ať už smrky, borovice či jalovce jsou zástupci své doby. v určitých lokalitách mají své opodstatnění i dnes. není žádoucí tyto druhy plošně odstraňovat z kompozičních důvodů.

kompozice Centrálního parku využívá kontrastů skupin stromů a rozsáhlých ploch trávníku

SORTIMENT ROSTLIN

častým prvkem jsou záhony stříhaných i nestříhaných keřů - berberis, juniperus, symphoricarpos, forsythia, syringa apod.

guerrila gardening na parkovišti
- květinový záhon trvalek a letniček

vyšlapané cesty terénem vytváří
zkratky v úsecích travnatých ploch

mobilní květinové nádoby osázené letničkami

nové výsadby kopírují často využívaný sortiment ze středu měst. součástí výsadby je ošetření proti korní spále a zavlažovací vak

záhon před vstupem - kombinace jehličnatých i listnatách druhů keřů, nenáročných na údržbu

HODNOTY

prostupnost území
vybavenost občanská
dopravní obslužnost
blízkost přírodních rekreačních lokalit

PROBLÉMY

naddimenzovaná veřejná prostranství
komplikovaná identifikace lokalit v místě
nízká čitelnost prostředí
komplikovaná správa území
rozsáhlé plochy zeleně jsou nákladné a náročné na údržbu
z důvodu nízké investice do založení byly původní plány realizovány jen částečně
nekvalitní řešení výsadby porostů
výsadby přehuštěné

PŘÍLEŽITOSTI

spolupráce s magistrátem
spolupráce s jinými městskými částmi
dotační tituly
část území je považována za transformační území
záměry investorů v území (v současnosti okolo 60 záměrů)

HROZBY

klimatická změna
nárůst teplotních extrémů

VÝCHODISKA NÁVRHU

hierarchizace prostranství
rovnováha ruchu i klidu
flexibilní program
hierarchie cest
čitelná centra
adekvátní údržba, péče
informovanost a participace obyvatelstva
atraktivní vstupy do území
příležitost kontaktu s vodou
kontrasty ploch
zlepšení orientace
krátkodobé x střednědobé x dlouhodobé intervence
dočasné zásahy
akupunkturní zásahy

REFERENCE
Veřejná prostranství sídlišť

Sídliště Solidarita

+ snadná orientace v prostoru
+ dostupná a logicky orientovaná občanská vybavenost
+ veřejné/soukromé zahrady domů umožňují nájemcům využít rekreační potenciál prostoru

Sídliště Solidarita

+ struktura zástavby umožňuje vytvářet jak rozsáhlejší prostory, které jsou využívané pro rekreaci, tak drobné plochy předzahrádek s proměnlivou, rozmanitou rostlinnou skladbou

Sídliště Ďáblice

+ snadná orientace v prostoru
+ občanská vybavenost uvnitř „dvorů“ prostory oživuje

Sídliště Ďáblice

+ kontrast skupin stromů a ploch trávníků vytváří dynamické prostředí s možností stinných i slunných odpočívatel

REFERENCE
Veřejná prostranství - inspirace

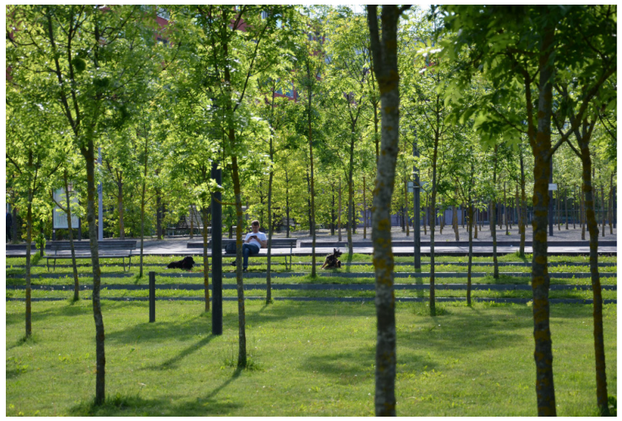

Studio Vulkan, Landschaftsarchitektur - Oerliker Park (2001) - stinný háj s travinným podrostem

Berlín - komunitní zahrada Prinzessinnengarten Moritzplatz - společný projekt místních obyvatel vytváří příjemný prostor i komunitu v dříve opuštěné lokalitě (foto vlastní, 2017)

předprostor rekonstruovaného domu je využívaný jako okrasná zahrada s trvalkovými záhony a dětské hřiště, místo původního neudržovaného parkového trávníku

Dnipro tower blocks (Bykov, Gubkina, 2018)
charakter sídliště za použití vzrostlých listnatých stromů - ve skupinách či solitery

využití přirozených terénních modelací pro dětskou hru - skluzavky
Chile, parque de Infancia (maeba, 2012)

Ellement architects (2022) - BESEDA U BIGBÍTU, intervence do festivalového areálu - dočasné instalace, jednoduché dřevěné konstrukce

LAVA Architecten, ZAmpone Architectuur, Anderlecht (2022) - kontrast intenzivních pobytových prostorů a vegetačních pohledových ploch

rekonstrukce panelového domu Rimavská Sobota (Polakovič a kol., 2014) - použití pobytového trávníku je možné ve vazbě na intenzivně využívaný prostor. vyžaduje pro svou funkčnost vysokou intenzitu údržby (kosení, hnojení apod.)

Malte Kloes Architekten Zürich, Park Neumünster - prostory nabízející nepravidelnost, poskytují stín, počítají s kalužemi, plevely, proměnlivostí

Sanden+Hodnekvam Architects; MDH Arkitekter; Student housing in Gjøvik - kontrast pobytových a pohledových ploch - plochy určené k pobytu i místa s lučnímy porosty

Mnichov, rezidenční čtvrť - místa mezi bytovými domy poskytují prostor pro hru, odpočinek, zřizování komunitních zahrádek. druhová skladba je pestrá, mobiliář různorodý (foto vlastní, 2019)

TEORIE ZAKLÁDÁNÍ A ÚDRŽBY

Často bývá zvykem předpokládat, že živé rostliny se chovají stejně jako spotřební materiál
Na začátku není nic - následuje projekt - stavba je postavena.

Při použití rostlinného materiálu však nesmí chybět důležitá součást - následná údržba.

Náklady na údržbu jsou stálé výdaje, které městské části vynakládají na svůj provoz.
Nelze tedy očekávat, že pokud zdárně obhájíme design projektu, nebude záležet na tom, jestli jeho provoz bude pro investora udržitelným.

Je údržba Jižního Města I. dlouhodobě udržitelná?
Město vynakládá vysoké náklady na provoz, veřejná prostranství jsou však průměrné či podprůměrné kvality.

Cílem návrhu pro Jižní město je optimalizovat údržbu a design na většině ploch tak, aby bylo možné využít ušetřené náklady na intenzivněji využívaných plochách.
Cílem práce je zkoumat současné trendy v údržbě městské zeleně a tyto poznatky aplikovat na „generel zeleně“ i na detailní plán vybrané intenzivně využívané plochy města.

ZDROJE

LITERÁRNÍ ZDROJE

HORÁK, Ondřej. Průvodce neklidným územím: Příběhy moderní české architektury. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. V Praze: Labyrint, 2018. Magnus art (Labyrint). ISBN 978-80-87260-97-5.

HALUZÍK, Radan, ed. Město naruby: vágní terén, vnitřní periferie a místa mezi místy. Praha: Academia, 2020. ISBN 978-80-200-3041-2.

ČASOPIS
architektura ČSSR 1969

ONLINE ZDROJE

Oerliker Park Zurich Switzerland - Studio Vulkan.; 2001; Studio Vulkan – Landschaftsarchitektur Zürich und München [online]. Dostupné z: https://www.studiovulkan.ch/en/project/oerliker-park-zurich-switzerland-2001/

MALTE KLOES ARCHITEKTEN ZÜRICH - Park Neumünster | high density apartment buildings in Zurich constructed in wood | competition finalist 2022, zdroj: https://www.instagram.com/p/CciktuVrELI/

Sanden+Hodnekvam Architects; MDH Arkitekter; Student housing in Gjøvik, Norway, zdroj: https://www.instagram.com/p/Cbp6M0mKC56/

Polakovič, Š.; a kol. 2014, PANELÁK - gutgut. gutgut [online]. Dostupné z: http://www.gutgut.sk/PANELAK

LAVA Architecten, ZAmpone Architectuur; 2022; Anderlecht, zdroj: https://www.instagram.com/p/CZZFYmyNYiB/

Ellement architects [online]. Copyright © ellement architects 2002 [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: https://m.ellement.cz/prispevek/detail/54-beseda-u-bigbitu-intervence-do-festivaloveho-a-realu

Alex BYKOV, Ievgeniia GUBKINA; Soviet Modernism. Brutalism. Post-Modernism; Buildings and Structures in Ukraine 1955–1991; zdroj: https://dom-publishers.com/products/soviet-modernism-brutalism-post-modernism

Praha 11 . Pocitové mapy [online]. Dostupné z: https://www.pocitovemapy.cz/praha-11/nahled

Parque Bicentenario de la Infancia Santiago de Chile 2012 – maeba. maeba [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: https://maebarquitectura.es/index.php/2016/01/13/retomando-la-responsabilidad/parque-bicentenario-de-la-infancia-2012/

Mapy.cz. Mapy.cz [online]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=14.5045000&y=50.0804000&z=11

VÝKRESY ÚZEMNÍHO PLÁNU - (*).iprpraha.cz [online]. Copyright © [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: https://app.iprpraha.cz/apl/app/vykresyUP/

Metropolitní Plán Prahy. Metropolitní Plán Prahy [online]. Copyright © [cit. 27.07.2022]. Dostupné z: https://plan.praha.eu/

Roztříštěnost údržby zeleně na území MČ Praha 11 - Praha 11. Městská část - Praha 11 [online]. Copyright © 2000 [cit. 27.07.2022]. Dostupné z: https://www.praha11.cz/cs/mestska-cast/zivotni-prostredi/verejna-zelen/roztristenost-udrzby-zelene-na-uzemi-mc-praha-11.html

Tramvají až na Opatov - Praha 11. Městská část - Praha 11 [online]. Copyright © 2000 [cit. 27.07.2022]. Dostupné z: https://www.praha11.cz/cs/jizni-mesto-zije/praha-11-v-mediich/napsali-o-nas/tramvaji-az-na-opatov.html